

Powerpoint in de aardwetenschappen: trek de aandacht!

door Adiël A. Klompmaker^{1,2}

adielklompmaker@gmail.com, www.adielklompmaker.com, <http://www.kennislink.nl/aarde-en-klimaat>

Inleiding

Bijna elke week is er wel ergens een aardwetenschappelijk getinte presentatie in het land. We gebruiken bijna allemaal Microsoft Powerpoint tegenwoordig. De bedoeling is de informatie zo goed mogelijk over te dragen en de aandacht van de toehoorder vast te houden. Maar hoe trekt u aandacht van mensen die u niet kent en die mogelijk wel geïnteresseerd zijn in uw boodschap?

De afgelopen jaren heb ik vele powerpoint-presentaties mogen bijwonen. Bijna allemaal op aardwetenschappelijk gebied. Zelf heb ik er ook een heel aantal mogen geven, zij het op een universiteit of tijdens een andere bijeenkomst. In de herfst van 2008 was ik in Houston (Texas, V.S.) om de jaarlijkse bijeenkomst van de Geological Society of America (GSA) bij te wonen. Een internationale bijeenkomst, waar een belangrijk deel van de aardwetenschappelijke wereldtop bijeenkomt. Ook daar werden vele presentaties gegeven. Ik kwam tot de conclusie dat de variatie in de manier van presenteren enorm was. Er zaten hele goede presentaties bij, maar ook mindere. Onder de motto's van 'nooit te oud om te leren' en 'oefening baart kunst' hierbij een aantal tips om uw powerpoint-presentatie mogelijk nog beter te maken.

Powerpoint

Niveau

Voordat u de presentatie gaat maken of aanpassen, is het goed om u af te vragen wie uw publiek is. Leken, amateurgeologen, studenten, doctoren en professoren of een mix hiervan. Met dit in gedachten kunt u het niveau opschroeven of juist verlagen. Hoe? Vakjargon en moeilijke figuren weglaten of juist wel gebruiken. Voor een lezing ergens in het land is het vaak het beste zo weinig mogelijk vakjargon te gebruiken.

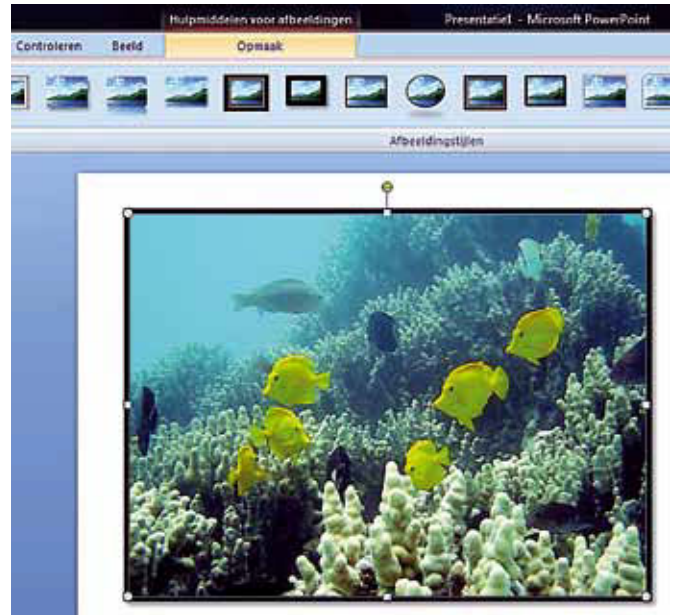
Figuren en tabellen

De aardwetenschappen zijn een prachtig vakgebied voor een powerpoint-presentatie. Aan veel onderzoeken zit een veldwerk vast. Zo niet dan gaat het vaak om een steensoort, mineraal of fossiel. Een basisregel is om het zo visueel mogelijk te maken. Bij voorbaat in kleur. Zo heb ik ooit een docent gehad die het had over koraalriffen, maar vooral zwart-wit afbeeldingen liet zien. Een gemiste kans. Hoe meer hoe beter, en hoe groter hoe beter in algemene zin. Een diavullend plaatje is geen probleem. De mensen achterin de zaal zullen het een stuk beter kunnen zien. Ingeval dat het geen diavullend plaatje is, helpt een kader om het plaatje om het te accentueren. Dat is in Powerpoint 2007 eenvoudig te doen (zie Afb. 1).

Tabellen zijn niet aan te raden tenzij absoluut noodzakelijk. Ze zijn vaak onoverzichtelijk en plaatsen te veel getallen op de dia. Het beste is om hier een figuur of grafiek van te maken zodat de toehoorder in één opslag kan zien wat u duidelijk wilt maken.

Achtergrond

Voor de achtergrond is het sterk aan te raden om een kleurtje of patroon te gebruiken. Een compleet witte achtergrond komt saai over. Pas echter op met te veel kleur als achtergrond. U wilt

Afb. 1. Voer het plaatje in, klik op het plaatje, selecteer 'Opmaak' bovenin het scherm en kies vervolgens het gewenste kader.

namelijk de lezer op de boodschap van de dia wijzen, niet op het schitterende patroon of de felle achtergrondkleur. Dat laatste heb ik zelf een keer 'gepresteerd' tijdens een presentatie. De docent zei bij het zien van de eerste dia dat het met de kleur wel goed zat. Echter, na afloop was hij 'weggeblazen' omdat de achtergrond te overheersend was. Het is in dit geval een goed idee om een patroon of kleur lichter of doorzichtig te maken (Afb. 2). Klik met de rechtermuisknop op de eerste dia en selecteer 'Achtergrond opmaken' in Powerpoint 2007. Selecteer de kleur of afbeelding en vervolgens is de 'doorzichtigheid' te selecteren van 0 tot 100%.

Tekst

Een keuze die gemaakt kan worden is wie het verhaal vertelt. U of de presentatie? Zit u vast aan uw dia of bepaalt u de richting? In het laatste geval staat er vaak een enorme hoeveelheid tekst op de dia zelf. Zo moet de toehoorder proberen de dia's te lezen en tegelijkertijd uw verhaal te volgen. Soms is dat hetzelfde, maar dan is het een voorleesshow en geen presentatie. Zelfs op de bijeenkomst van de GSA in Houston heb ik nog een topwetenschapster gezien die een voorleeswedstrijd hield. En dat is jammer, want er zit veel meer in bij een praatje over de Krijt-Tertiair massa-extinctie.

Om de toehoorder naar uw verhaal te laten luisteren, is het belangrijk dat er zo weinig mogelijk tekst op de dia staat. Een paar steekwoorden kunnen echter helpen bij het overbrengen van uw verhaal. Het liefst gescheiden door een witregel en een icoontje of bullet voor elk punt dat u behandelt. Belangrijk detail is de leesbaarheid van de letters. Gebruik daarom minimaal lettergrote 24 en een eenvoudig lettertype. De kleuren zwart of wit voldoen in de meeste gevallen. Rode, gele, (fel)groene

1. Kent State University, 221 McGilvrey Hall, Lincoln and Summit Streets, Kent, Ohio 44242, V.S. 2. Morelissenstraat 9, 8095 PX 't Loo, Nederland

letters kunt u beter vermijden (Afb. 3). Ten tweede moeten de letters voldoende afsteken tegen de achtergrond. Bedenk dat wat op uw computerscherm goed leesbaar is, op een projector meestal onscherper is of een iets andere tint kan hebben. Het is bijna onmogelijk om iedereen erbij te houden gedurende de hele presentatie. Een bepaalde structuur in de presentatie is dan een goed idee. Vaak is één woord zoals 'conclusies' al voldoende. Zo kan de toehoorder het weer snel oppakken als hij/zij is afgeleid. Met al deze zaken rekening houdend, kan er een heel mooie diapresentatie tevoorschijn komen (Afb. 4).

*Is dit prettig om te lezen?
En dit?
Of een felgroene kleur?*

Afb. 3. Het lettertype en de kleuren zijn niet goed leesbaar.

Beweging en geluid

Met de voortschrijdende techniek is het zelfs mogelijk video's en geluid in te voeren. Ook kunt u zelf uw figuren laten bewegen door ze het beeld te laten inslingeren of via allerlei patronen te laten verschijnen. Indien het iets toevoegt aan de presentatie dan maakt het de presentatie dynamischer. Ook hier geldt weer dat teveel de presentatie onrustig maakt. In 2007 heb ik een presentatie gezien waar bijna elke 20 seconden wel een object het scherm kwam binnenvliegen. Heel druk en niet aan te aanbevelen.

Aantrekkelijker

Het ziet er nu grafisch prima uit, maar de presentatie is ook afhankelijk van de spreker zelf. Er zijn diverse stijlen. De ene stijl werkt beter voor de één dan voor de ander. Er zijn echter wel algemene verhaalaspecten die het geheel aantrekkelijker maken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan anekdotes. 'Hoe ging dit in het verleden?', 'Hoe was het weer?', 'In welke tijdsperiode was het?' kunnen de toehoorder even laten ontspannen voordat u verdergaat met uw eigenlijke verhaal. En het geeft wat extra dynamiek aan de presentatie. Een soortgelijk iets is het verhaal achter de onderzoeker zelf. Hoe kwam u op het idee? Met wie werkte u samen? Waar heeft u gestudeerd? Leg zoveel mogelijk associaties met uw publiek. Waar kent u ze van? Wat heeft u gemeen met uw publiek? Dat soort kleine dingetjes, die misschien 20 seconden kosten, maken een soort van verbinding met uw publiek en kan er onbewust voor zorgen dat de aandacht van de toehoorder (langer) bij uw presentatie blijft. Datzelfde geldt als u uw presentatie tastbaar maakt. Vaak gaat het over een steensoort, mineraal of fossiel. Op een scherm. Maar waarom het object niet aan uw publiek laten zien? Praat u over de verschillende stadia van veen tot steenkool, neem dan een zakje van elke soort mee, laat het zien en geef het door. Breng het dichterbij de mensen. Een trilobiet gevonden uit

België? Neem het mee en laat het zien, eventueel met een doorzichtig doosje eromheen. Een plastic voorbeeld of afgietsel doen het ook prima. Als er een bord beschikbaar is, gebruik het en teken er iets op. Dat maakt het net iets dynamischer.

Tijd

De afgelopen jaren heb ik vaak de stelling gehoord, dat per dia 1-2 minuten besteed moet worden. Dat heeft natuurlijk alles te maken met wat er op de dia zelf staat.

Gaat het om acht steekwoorden dan is twee minuten soms niet voldoende, maar

toont u een dia van bijvoorbeeld een fossiele schildpad, dan kan het minder dan de 'standaard' tijd worden. Die 1-2 minuten is meer een vuistregel. Zelf heb ik ooit een presentatie van ongeveer 70 dia's gegeven in 13 minuten. Grafisch spektakel over vulkanen, maar het was een race tegen de tijd. Bij elke 15 seconden een nieuwe dia komt de boodschap minder over. Vaak is er bij een bijeenkomst een bepaalde tijdslimiet ingebouwd. Gaat u er (teveel) overheen dan loopt u de kans

Afb. 4. Een goed georganiseerde dia: een kopje, niet te overheersende achtergrond, duidelijke figuren, weinig tekst, tekst met bullets en spatie ertussen. Een typische dia voor de spreker om een paar minuten aan te wijden.

afgekapt te worden, want de eventuele volgende spreker staat te popelen om te beginnen. Oefen en pas uw presentatie desnoods aan. Houd er ook rekening mee dat u, afhankelijk van de persoon, wellicht dingen vergeet, sneller spreekt, of juist extra dingen aanhaalt in de werkelijke presentatie.

Finale check

Voordat u uw presentatie geeft, is het goed om te checken of de nieuwste versie van Powerpoint gebruikt wordt. Heeft u bijvoorbeeld een aantal schitterende grafische trucs toegepast in uw presentatie, terwijl de Powerpointversie waarop u de presentatie geeft dit niet ondersteunt, dan leidt dat tot onaangename verrassingen. Test de presentatie vooraf op de computer of laptop die u gaat gebruiken. Zo kunt u zien of uw medium (cd/dvd/mp3 stick) werkt. Zorg daarom altijd voor een extra kopie. Wie wil er nu zijn of haar presentatie laten schieten of vertragen door een niet-werkend medium of omdat u uw schijf verloren bent? Dat lijkt een a-b-c'tje, maar zelfs op de GSA in Houston ging het mis met een vertraging in het schema als gevolg.

Het vooraf doorklikken van de presentatie (indien mogelijk) om te controleren of alle afbeeldingen en animaties goed worden weergegeven is een kleine moeite. Het is geen garantie dat ze allemaal werken, maar als u vooraf checkt, staat u niet perplex mocht u het niet meer kunnen verhelpen.